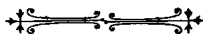

ՍԻՆՏԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պերէս

Յիշուած չէ Պերէս աւետարանաց մէջ, ուրեմն խօսելիք մը չունինք։ Մասն էր այն Անթիպասի չորրորդապետութեան, քնուածուած գաւառ մ'էր Յորդանանու արեւելեան ափանցը երկիրն գրաւող, անբերրի, և շատ քիչ բնակիչ ունեցող։ Յովսեփոս նորա ստամաններն կը նշանակէ։ Եւրկայն է Մաքբրոնէն ցՊէլլա և լայն է փլատեղիքիա, յէն ցՅորդանան¹։ Բայց Պէլլա որ բերդ մ'էր, չգիտցուիր ուր ըլլալն։ Մաքբրոն լաւ ծանօթն է. ահագին ամրոց մ'էր Յորդանանէն վաթսուն ասպարէզ անդին սոսկալի բարձրութիւն ունեցող պաշտ ժայռից վրայ շինուած։ Այս բերդն շինեց Աղէքսանդրոս Յաննէաս, հիմնայատակ ըրաւ Գաբիանոս և վերանորոգեց Հերովդէս։ Հարիր քսան կանգուն պարիսպ ունէր, ամրոցներ և աշտարակներ։ Ներսը թագաւորական յարկեր կային ուր երբեմն Անթիպաս կուգար կը բնակէր, և տակը գետնափոր տեղեր կային բանտի համար։ Աշտարակաց ծայրէն երեցած տեսարանն զբանջիլի էր. հարաւէն Մեռեալ ծովուն չորաբլուրն Եննիացի և Եբրոնի հետ մէկտեղ, ապա արեւմուտքը գիտելով, Հրէաստանի լեռներն՝ ի միջի որոց կ'երևէր Երուսաղէմ յորում կը տեսնուէր Հերովդէսի պալատն և տաճարն որուն վրայ բարձրութեամբ կ'իշխէր ահեղ աշտարակն Անտոնիա. յալակողմէն Երիթով և իւր մշտագլար արմաւենեաց անտառն, ապա Յորդանան որոյ միխրագոյն ժապաւէնն կը սողայր դաշտին մէջ։ Երբ Անթիպաս Հերովմէն դարձաւ իւր հետը բերելով զՀերովդիադա, իւր եղբոր փլիպպոսի կինը, նա արձակեց Արեւտասայ Արաբացուց թագաւորին աղիլին, որպէս զի Հերովդիադայ հետ ամուսնանայ։ Արեւտաս պատերազմ բացաւ և Հերովդէս դէմ դնելու համար եկաւ Մաքբրոնի ամրոցն բնակեցաւ։ Այն ժամանակ Յովհաննու Մկրտչի մահուան սարսափելի ոճիրն կատարուեցաւ։

Մաքբրոնի պարիսպները գտաւ Շէտցէն 1807 ին, Էր մնայ միայն յիշել գիեկապօլիս։ Տասը քաղաքաց դաշնակցութիւն մ'էր, որոց անուններն ահաւասիկ ըստ Պլինիոսի². Դամասկոս, փլատեղիքիա, Ռափան, Սկիւրոպօլիս, Գատարա, Հիպպոյ, Դիւն, Պէլլա, Գեղաս (փո

1. Հրէակ. Պատերազմ, Գ. 3. 3:

2. Բնակ Պատմ. Ե. 18

խանակ Գերասայ¹.) և Կամաթա՝ Սակայն Պրինիոս ալ ապահով չէ ճշդիւ յիշելուն։ Քաղաքներէս աւետարանաց մէջ միայն յիշեալն է. Գատարա էր, կ'ըսէ Յովսեփոս, Պիրէայի ամենէն ամուր մայրաքաղաքն։

Պերէա բառն (Թայն կոյս Երեւոյց երրայեցերենի յունական թարգմանութիւնն է) մեր տուած նշանակութենէն դեռ աւելի լայն նշանակութիւն ունէր. ասով կ'իմացուէր Յորդանանու արեւելեան կողման վրայ գտնուած բոլոր երկիրն և այն ատեն փիլիպպոսի չորրորդապետութեան գաւառներն ալ իր մէջն կը բովանդակէր. Թրաքունիտ, Կապանիտ, Աւրանիտ, Պատանէա։ Ըսինք որ այս գաւառներն ստորագրելու դիտում՝ չունինք, որոնք աւետարանական պատմութեան մէջ գործ չունին։՝ Յիշենք միայն զԿեսարիա փիլիպպեայ, որ առաջ Պանէա կոչուէր ի պատիւ Պան չաստուածոյն։ Անտառ մը և այլ մը, այրն Պանեայ, անոր նուիրած էին։ Հերովդէս մտոր մեհեան մը շինեւր էր ի պատիւ Օգոստոս կայսեր, իւր որդին փիլիպպոս քաղաքն մեծցնելով անուն փոխեց ըրաւ Կեսարիա փիլիպպեայ, Անուանք վրայ կ'աւելցուէր սովորաբար «փիլիպեայ», որպէս զի Հրէաստանի Կեսարիայէն, ուր կուսակալն կը նստէր, զանազանուէր։ Բեթսայիդա՝ քաղաք մ'ալ կայ, զոր փիլիպպոս Յուլեան կոչեց ի պատիւ Օգոստոսի Յուլեայ դստեր, զոր պէտք չէ չփոխել Բեթսայիդա փոքրիկ գիւղին հետ որուն տեղը անձանթ է։

ՍԱՄԱՐԻԱ

Սամարացիք շատ յիշուած են աւետարանի մէջ։ Մասնաւոր զվեայ մը մէջ երբ առջի դարու Պաղեստինու բնակչաց վրայ խօսիմ՝ Սամարացոց ծագման և սովորութեանց վրայ պիտի խօսիմ։ Հոս քանի մը մանրամասն և աշխարհագրական տեղեկութիւններով գոհանանք, որոնք Սուրբ Գիրք հասկանալու համար անհրաժեշտ հարկաւոր են։

Սամարիա Հրէաստանի և Գալիլիոյ մէջ տեղ փակուած՝ փոքրիկ էր քան զանոնք։ Իւր հողն ինչուան ծովն ալ չէր հասներ, որովհետեւ բոլոր ափունքն Կարմեղոսէն սկսեալ՝ Հրէաստանի կ'իյնային։ Անոր համար Գալիլեացիք երբ երթային Երուսաղէմ՝ յօժարութեամբ կամ ծովեզերքի ճամբան կը բռնէին կամ Յորդանանու հակառակ կողման ճամբան։ Այս կերպով կը զգուշանային երկրի մը միջէն անցնել, ուր բնակչաց ծաղու և թշնամանաց նիւթ կ'ըլլային։ Սամարիա իւր անունը իւր մայր քաղաքէն՝ կ'առնու, Սամարիայէն։ Այս քաղաքն

1. Վուլկաթայի Գերասան և մեր Գերգէս, սխալ է։ Գերաս կամ Գերգէս չ'էն հեռի էր։ Յիսուս չ'ընաց առ Գերգէսայեա, այլ առ Գատարացիս։ Երկրորդ գաղաւթսորի Թարգմանութիւնը իրաւամբ ուղիղ կարգաւով՝ Գատարա կը Թարգմանէ։

խորայելի Ամրի թագաւորն շինեց բլրոյ մը վրայ՝ զոր 'ի Սամերայ գը-
նեց. Սաղմանասար կործանեց. նորէն շինուեցաւ. բայց Յովհաննէս
Հիւրկանոս նորէն կործանեց. վերջէն Գաբիանոս կայսերական կող-
մակալն Ասորւոց նորէն շինել տուաւ, և մեծն Հերովդէսի ժամանա-
կըն ծաղկեալ վիճակի մէջ էր. Այս իշխանը հոն մեհեան մը շինել
տուաւ ի պատիւ Ոգոստոսի և անունը փոխեց դրաւ Սեբաստիա (այն
բառով որ լատին Աւելուտա բառին համանիշն է) որ դեռ նոյն ա-
նունը կը կրէ (Սեբուստիս) :

Սիւքէմ (հիմայ Նապլուս) մեզի աւելի հետաքրքրական է քան
զՍամարիա. Շատ հին քաղաք մ'էր հովտի մը մէջ շինուած. էպալ
լեռն հիւսիսէն և հոչակաւորն Գարիզին ի հարաւէն. Յովհաննու ա-
ւետարանն Սիւրբար կը կոչէ. գինովութիւն նշանակող հեգնական
բառ մ'է. հոս միայն կը գտնուի այս բառն. կարծեմ թէ Հրէիցմէ
հնարուած այն աւելորդ ածականներէ մէկն է որ կ'այլայլէր սամարա-
ցի անուններն և նախատանօք կը հեգնէր զանոնք. Նոր քաղաքն
Նապշուս (Նիապոլիս, նոր քաղաք) ճիշդ Սիւքէմի տեղը չէ յի-
նուած, այլ կողմնակի. Հոս էր Ս. Հերոնիմոսի ատեն ալ. Անոր քովն
Յակովբայ ջրհորն, այստէ գրեթէ բոլորովին լեցուած. Եթէ 'ի Նազա-
րէթ, յերիքով, ի Բեթղեհէմ՝ առջի դարուն յիշատակներն դեռ կեն-
դանի են, ոչ այնպէս և Յակովբայ ջրհորին յիշատակն :

Այս ջրհորն յաւերժայիշատակ՝ Յիսուսի ընդ Սամարուհոյն խօ-
սակցութեամբ, դաշտին մէջ խորութիւն չունեցող փոս մ'է միայն.
տեղը շատ վաւերական կ'երևի բայց վաւերականութիւն բաւական
չէ. Աւերակներ պէտք էին, գէթ քարեր, քանի մը անցեալը յիշեցը-
նող բաներ, որով միտքը կարենայ զայն վերականգնել. Յակովբայ
ջրհորին քովն բան չկայ և հոն զԵիսուս գտնելու, Յիսուսի խօսքերն
լսելու համար, պէտք է յիշել իւր խօսքերուն համեմատ թէ ոչ ջր-
հորին քով և ոչ այլուր միայն պէտք է զԱստուած պաշտել, պէտք է
յիշել թէ այս ջրհորին եզերացը վրայ հիմնուած կրօնքն, « հոգւով
և ճշմարտութեամբ » կրօնք է :

Շարունակելի